

УДК 811.161.2:376.1-054.62

Ю. В. Поздрань

Вінницький національний технічний університет

ТРУДНОЩІ У ВИВЧЕННІ ВІДМІНКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ

Актуальною проблемою методики викладання української мови як іноземної є вивчення прийменниково-відмінкової системи української мови. Доведено, що ознайомлення з відмінковою парадигмою української мови у правильній послідовності забезпечує постійно зростаючі комунікативні потреби іноземних студентів та дає змогу вже на початковому етапі вивчення мови сформуванню уявлення про її граматичну систему. Розглянуто найтипівіші труднощі, що виникають в іноземних студентів у процесі вивчення прийменниково-відмінкової системи української мови. З'ясовано, чим ці труднощі спричинені та окреслено основні шляхи їх подолання.

Ключові слова: відмінок, прийменниково-відмінкова система, українська мова як іноземна.

Метою навчання будь-якої іноземної мови є практичне оволодіння нею на достатньому рівні в усіх видах мовленнєвої діяльності. Як свідчать спостереження за процесом формування та розвитку комунікативних умінь та навичок іноземних студентів Вінницького національного технічного університету, успішність здійснення актів спілкування безпосередньо залежить від того, наскільки правильно вміє іноземний студент будувати своє висловлювання українською мовою. Тому під час навчання української мови як іноземної одним із найважливіших аспектів вважаємо засвоєння її граматичної системи, зокрема відмінкової парадигми.

Серед науковців, які досліджують проблему вивчення прийменниково-відмінкової системи української мови іноземними студентами – Л. О. Береза, Р. М. Кривко, Н. О. Лисенко, Г. Р. Мацюк, Є. І. Світлична, Т. П. Цапко та інші. Дослідники наголошують на необхідності вивчення граматики в нерозривній єдності з вивченням лексики та аналізують послідовність вивчення відмінків. Однак нашу увагу привернула проблема значної кількості труднощів, які виникають в іноземних студентів під час вивчення відмінкової системи української мови, та необхідності їх подолання.

Науковці зазначають, що усвідомлення граматичних явищ, зв'язків, лінгвістичної грамотності (лінгвістичної компетенції) обов'язкова умова швидкого вивчення мови [2]. Ми погоджуємося з цією думкою, однак

вважаємо, що граматики не має бути метою навчання. Граматиці належить службова роль у процесі вивчення іноземної мови, тобто вона має бути підпорядкована комунікативній діяльності – розвиткові усного й писемного мовлення іноземних студентів.

Прийменниково-відмінкова система в методиці викладання української мови як іноземної посідає особливе місце, адже за допомогою відмінкових форм виражається те чи інше відношення (суб'єктне, об'єктне, означальне обставинне тощо) одного слова до інших у словосполученні та реченні. У сучасній українській мові категорію відмінка складають сім відмінків: називний (Н. в.), родовий (Р. в.), давальний (Д. в.), знахідний (З. в.), орудний (О. в.), місцевий (М. в.), кличний (К. в.). Дослідники наголошують на тому, що знайомити студентів з усіма формами відмінків та значень, як це представлено в описовій граматиці української мови, неприпустимо й неефективно [1]. Не варто також навчати відмінкових особливостей мови шляхом вивчення парадигм чи ознайомлення одразу з таблицями. Вивчення відмінкової парадигми має здійснюватися за схемою: питання → прийменник → відмінок → відповідь. В іноземній аудиторії методисти рекомендують вивчати відмінки в такій послідовності: місцевий, знахідний, родовий, давальний, орудний.

Зважаючи на складну систему словозміни української мови та багатство прийменниково-відмінкових форм, в іноземних студентів виникає значна кількість труднощів у процесі опанування граматичної системи української мови. Розгляньмо найпоширеніші з них:

1) одне значення може бути виражене різними відмінковими формами (наприклад, значення часу: *в середу* (З. в.), *у березні* (М. в.), *першого березня* (Р. в.));

2) відмінкове значення уточнюється за допомогою прийменника (наприклад: *їхати до Вінниці* (Р. в.) – *їхати у Вінницю* (З. в.));

3) одне відмінкове значення може мати різні форми (наприклад: *телефонувати другові / другу* (Д. в.); *у магазині / у банку* (М. в.));

4) одне закінчення може траплятися у різних відмінкових формах (наприклад: *на столі* (М. в.) – *подарунок сестрі* (Д. в.); *немає брата* (Р. в.) – *відвідувати брата* (З. в.));

5) один прийменник може використовуватися для вираження різних відмінкових значень (наприклад: *грати футбол на стадіоні* (М. в.) – *іти на стадіон* (З. в.); *гуляти з подругою* (О. в.) – *приїхати з Києва* (Р. в.).

У методиці викладання української мови як іноземної важливо своєчасно звернути увагу студентів на основні значення й функції кожного з відмінків української мови та знайти їхні еквіваленти в рідній мові студентів, а також наголосити, які прийменники використовуються

з кожним із відмінків. Тут успіх значною мірою залежить від майстерності викладача та його досвіду роботи з іноземними студентами.

Важливо зазначити, що дієслівне керування в українській мові теж відіграє роль, тому разом з вивченням відмінкових закінчень студентам необхідно пояснювати, з якими дієсловами найчастіше вживається та чи інша відмінкова форма. На початковому етапі вивчення мови такі дієслова варто завчати напам'ять, що полегшить у майбутньому процес побудови усних висловлювань та виконання письмових граматичних завдань.

Отже, під час вивчення відмінкової системи української мови в іноземних студентів виникає значна кількість труднощів, але їх можна подолати за допомогою правильно організованого процесу вивчення кожного з відмінків та майстерно підібраних тренувальних вправ. Після вивчення кожного відмінка студентам має бути запропонована низка вправ і завдань, призначених для закріплення знань щодо значення та функцій конкретного відмінка, вироблення стійких умінь правильно відмінювати слова різного роду в цьому відмінку. Крім цього, можна дібрати навчально-контрольні тестові завдання, які допоможуть іноземним студентам активно засвоїти лексико-граматичний матеріал та виробити вміння правильно використовувати прийменниково-відмінкові форми української мови.

Бібліографія

1. Береза Л. О. Навчання прийменниково-відмінкової системи української мови в іншомовній аудиторії. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. 2018. Випуск 36. С. 193–198.

2. Костомаров В. Г., Митрофанова О. Д. Методическое руководство для преподавателей русского языка иностранцам. 4-е изд., испр. М. : Русский язык, 1988. 157 с.